

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. május 5.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)	
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

(Durva helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése (pl. Római Birodalom, Széchenyi, napóleoni, németországi)
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
- tagadószó egybeírása
- az ly- j tévesztése)

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó részpontszámokat is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1–1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5–0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

Ha az egyszerű, rövid feladatok összpontszáma egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés,**
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség.**

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataartás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrálnak-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
--

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.
--

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a **műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők**.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők feltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik.

Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak **pontszámának is meg kell egyeznie**. (Például: rövid feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben*, a *Szaknyelv alkalmazása* és a *Források használata* szempontokra, illetve hosszú feladatok esetében a *Tájékozódás térben és időben* és a *Szaknyelv alkalmazása* szempontokra csak 0 vagy 2 vagy 4 pont adható.)

Ha a javítókulcsban egy művelethez több tartalmi elem kapcsolódik, akkor a köztük lévő szoros összefüggés miatt **bizonyos pontszámok nem adhatók** (például: rövid feladatoknál az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontra nem adható 1 és 4 pont, a hosszú feladatoknál a *Források használata* szempontra nem adható 1 és 5 pont, az *Eseményeket alakító tényezők feltárása* szempontra nem adható 1 és 6 pont).

Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetésekénél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.

1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.

0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.

4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.

2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.

1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.

0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként **ne kerekítse!**
8. **Számítsa ki a három esszéfeladatban elért összesített vizsgapontszámot! Ha ez az összpontszám egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).**

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

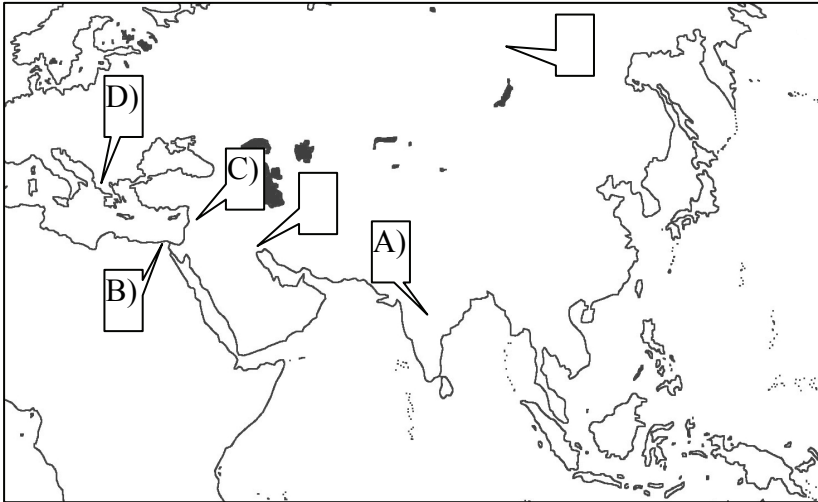
I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Ókori vallások (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

a) A) 2 C) 3 D) 6

b) C)

c)

2. A középkori Európa (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

	igaz	hamis
a)		x
b)	x	
c)	x	
d)		x
e)		x
f)	x	
g)	x	
h)		x

3. A középkori Magyarország (Összesen 5 pont.)

a) (Elemenként 0,5 pont.)

	esemény	uralkodó
A)	A kapuadó elrendelése	I. Károly (Róbert)
B)	A királyi vármegyerendszer megszervezése	I. (Szent) István
C)	A „második honalapítás”	IV. Béla
D)	A fekete sereg felállítása	I. (Hunyadi, Corvin) Mátyás
E)	A nemesség ellenállási jogának első beiktatása	II. András
F)	Hunyadi János hosszú hadjárata	I. Ulászló
G)	A mohácsi vész	II. Lajos
H)	A magyar történelem első koronázása	I. (Szent) István

b) (1 pont)(Csak a helyes sorrend értékelhető.)

H)	E)	D)	G)
----	----	----	----

4. A kora újkori Európa (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Törvényt a parlament hoz.
 b) Az adókievetés a király joga.
 c) Független bíróság.
 d) A gazdaságpolitikát a király határozza meg *vagy* merkantilizmus *vagy* Colbertizmus *vagy* ezek lényegi ismertetőjele.
 (Más hasonló értelmű válaszok is elfogadhatók. A párhuzamos állítás egyszerű tagadása nem megfelelő!)

5. A XVIII. századi Magyarország (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

- a) Német (sváb).
 b) Pl.: király / uralkodó (nevesítve is lehet); földbirtokosság (nevesítve is lehet); udvari kamara; az ezt befolyásoló történelmi tényezők valamelyike (pl. államérdek, munkaerőpótlás, germanizálás, katolizálás, adófizetők számának növelése).
 c) Pl.: szerbek, (rácok), románok (oláhok), ruszinok/ruténok, cigányok, zsidók.
 d) 41,6% : magyar; 10,7%: szlovák.
 e) Pl.: cigányok, zsidók, görögök, örmények, szlovénok (vendek), lengyelek.
 f) 3,9 millió

6. Ipari forradalom (Összesen 4 pont.)

- a) 5, 7, 8, 10 (Más sorrend is elfogadható.)(Elemenként 0,5 pont.)
 b) gyár (1 pont)
 c) gőz(energia) *vagy* szén(energia) (1 pont)

7. 1848. március 15. (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

a)	cenzúra	1
b)	közteherviselés <i>vagy</i> közös teherviselés	6
c)	jobbágyfelszabadítás <i>vagy</i> úrbéri viszonyok megszüntetése <i>vagy</i> kötelező örökváltság	7
d)	(felelős) minisztérium / kormány	2
e)	sajtószabadság	1

8. Versailles-i béke (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

- a) Wilson, USA *vagy* Clemenceau, Franciaország *vagy* Lloyd George, Nagy-Britannia/Anglia
 b) Németországot
 c) Területi csonkítás, büntetés. (Más, hasonló tartalmú válaszok is elfogadhatók.)

9. Horthy-korszak (Összesen 3 pont.)

- a) a nagyobb lakások kisebb százalékban fordulnak elő (0,5 pont)
 b) Minél nagyobb a lakás, annál jellemzőbb a cselédtartás. (0,5 pont)
 c) A 2 szobásnál nagyobb lakás esetében nem jellemző az albérlőtartás. *vagy* Minél nagyobb a lakás, annál kevésbé jellemző az albérlőtartás. (0,5 pont)
 d) Minél nagyobb a lakás, annál jellemzőbb a fürdőszobával való ellátottság. (0,5 pont)

e) Pl.:

a összefüggésre: A nagy lakások bérlése, megvétele, fenntartása drága, emiatt irántuk kisebb a kereslet.

b összefüggésre: A cselédtartás iratlan követelmény az alsó középosztálytól felfelé. *vagy* A nagy lakások gazdag lakói számára nem jelent különösebb anyagi terhet a cselédtartás.

c összefüggésre: A nagy lakásokban élők jobb anyagi helyzetük miatt kevésbé szorulnak rá az albérlőtartásból származó kiegészítő jövedelemre.

d összefüggésre: Az egyszobás lakások a szegény társadalmi csoportoknak épültek, a bérbeadó tulajdonosok számítása szerint nem tudnák megfizetni a fürdőszoba miatt magasabb lakbéreket. *vagy* A társadalmi presztízs és a vagyoni helyzet emelkedésével nő a fürdőszobahasználat iránti igény. *vagy* A főváros közművesítésével technikailag egyre nagyobb mértékben lehetséges a fürdőszoba-építés, de az építetők (tulajdonosok) csak a vagyonosabbak fizetőképes keresletének arányában hajlandók erre. *(Okonként 0,5 pont)*

(Más, hasonló értelmű, reális összefüggést bemutató válaszok is elfogadhatók.)

10. Rákosi-korszak (Összesen 3 pont.)

a) kommunista párt *vagy* Magyar Kommunista Párt *vagy* MDP (Magyar Dolgozók Pártja) *(1 pont)*

b) Pl.: Ügynökök beépítése más pártokba. *vagy* Más pártok tisztségviselőinek megszarolása. *vagy* A miniszterelnök telefonjainak lehallgatása. *vagy* Más pártok vezetőinek lehallgatása. *(Elemenként 0,5 pont.) (Egyéb hasonló tartalmú és a szövegből kielemezhető válaszok is elfogadhatók.)*

c) Rákosi-rendszer *vagy* diktatúra *vagy* pártállam *vagy* proletárdiktatúra *vagy* totális diktatúra *vagy* egypártrendszer *vagy* kommunista diktatúra *(1 pont)*

11. Jelenkor (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

a) Pl. Az 1. ipari forradalom a szénenergián alapult. *vagy* A 2. ipari forradalom a kőolaj felhasználását növeli. *vagy* A Föld lakosságának növekedése és / *vagy* az ipari forradalom megnöveli az energiaigényt. *vagy* A vegyipar növekvő mértékben igényli a szénhidrogéneket. *(Egyéb ideillő ok is elfogadható.)*

b) Pl.: A légkör elszennyeződése. *vagy* Üvegházhatás. *vagy* Élővizek elszennyeződése. *vagy* Meg nem újuló energiaforrások kimerülésének veszélye. *vagy* A rosszabb adottságú lelőhelyek kiaknázása növeli a költségeket. *vagy* Energiaárak növekedése a jövőben. *vagy* A szegény országok/régiók nem *vagy* nem a szükséges mennyiségben jutnak majd hozzá az energiához. *(Egyéb hasonló tartalmú kedvezőtlen következmény elfogadható.)*

12. Alkotmány (Összesen 4 pont)

a) C) *(0,5 pont)*

b) nemzetiség *vagy* nemzeti és nyelvi kisebbség *(0,5 pont)*

c) bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán közül bármelyik három *(Elemenként 0,5 pont)*

d) Az 1989. évi alkotmány *(0,5 pont)*

e) Az „államalkotó tényező” kifejezés tartalma minőségileg magasabb szintű az anyanyelvi oktatás és a nemzeti kultúra ápolásának jogánál. *(1 pont) (Más hasonló értelmű megfogalmazások is elfogadhatók.)*

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Görög hitvilág (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapján a görög hitvilággal foglalkozik, s bemutatja annak szerepét a görög társadalomban. A mellékletek elemzésével lényeges összefüggésekre mutat rá.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A témát elhelyezi a térben és az időben. T: A görög világot a Kr. e. I. évezredben vizsgálja. Ismeri Hellász elhelyezkedését (benne: pl. Olümposz).	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T: Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. vallás, istenek, politeizmus), illetve helyesen alkalmazza a téma szakkifejezéseit (pl. mítosz, mitológia, polisz).	0-4
Források használata	M: A válaszbba beépülnek a mellékletekből kibontható információk s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T: Pl.: Rögzíti az istenvilág és a társadalom hasonló és eltérő vonásait (pl. emberi tulajdonságokkal bíró istenek, istenek halhatatlanok – emberek halandók), és bemutatja a vallási élet szerepét a görög világban (istenek, áldozat).	0-4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A vizsgázó feltárja a görög vallásosság főbb meghatározóit, és következtetéseket von le azokból. T: Pl.: Rögzíti, hogy a mitológiai világszemlélet szerint a világot istenek és természetfölötti lények irányítják, és megállapítja, hogy az olümposzi istenek beavatkoznak az emberek életébe. T: Pl.: Rámutat a görög istenvilág sokszínűségére, és megállapítja, hogy a hitvilág a görög összetartozást erősítette (szentélyek, jósdák, ünnepi játékok), vagy rögzíti, hogy a vallásgyakorlás egyik módja az áldozatbemutatás volt, és megállapítja, hogy hitük szerint ezzel befolyásolták az istenek kedvező döntését.	0-6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. Nők helyzete (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a női munkavállalás kibővülését mutatja be az I. világháború és a következő évek keretébe helyezve, megállapításai konkrét példákat, összefüggéseket tartalmaznak.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A történelmi jelenségeket elhelyezi a térben és az időben. T: A témát elhelyezi a XX. század első részében (pl. említi az I. világháborút: 1914-18). A témát a fejlett világban helyezi el (kb. Nyugat-Európa, Észak-Amerika).	0-4

Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T: Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. munka, gyár), illetve helyesen alkalmazza a téma szakkifejezéseit (pl. hátország, egyenjogúság, női munka).	0-4
Források használata	M: A válaszba beépülnek a forrásokból kiolvasható információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T: Pl.: Rögzít, hogy a háború kikényszerítette a női tömegek munkába állását, és megállapítja, hogy ezzel megváltozott a hagyományos női szerep is (pl. társasági élet, szórakozás, öltözködés).	0-4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A válasz feltárja a női munkavállalás tömegessé válásának fő tényezőit, s utal ennek következményeire. T: Pl.: Rögzíti, hogy a modern polgári állam hatott a nők társadalmi szerepvállalására, és megállapítja, hogy ez kiszélesítette a nők munkavállalási lehetőségeit. T: Pl.: Utal arra, hogy a nők tömeges munkáját a háború utáni gazdaság és társadalom is igényelte, és megállapítja, hogy mindezek ellenére a század első felében még a hagyományos női szerepek dominálnak.	0-6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. Hunyadi törökellenes harcai (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Hunyadi János török ellenes harcait és azok eredményességét vizsgálja. A forrásokból lényeges következtetéseket fogalmaz meg.	0-4
Tájékozódás térben és időben	M: A témát elhelyezi az időben és a térben. T: Hunyadi János korát az 1440-es évek elejétől az 1456-ig tartó időszakra teszi. Megnevezi a hadjáratokban érintett területeket (benne Nándorfehérvárt).	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T: Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. hadsereg, ütközet), illetve helyesen alkalmazza a téma szakkifejezéseit (pl. kormányzó, támadó hadjárat, végvárrendszer).	0-4

Források használata	<p>M: A vizsgázó elemzi a forrásokat, s azokból lényegi információkat emel ki.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a várnai csata vereséggel végződött, és megállapítja, hogy a vereség következtében felértékelődött a védekezés szerepe.</p>	0-4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: Összegzi a török elleni küzdelem meghatározó tényezőit, és utal a harcok legfontosabb következményeire.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a Török Birodalom erőforrásai lényegesen felülmúlták Magyarországot, és megállapítja, hogy csak a védekezés hozhatott sikert.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy Hunyadi török elleni küzdelmeit belpolitikai tényezők is segítették, és utal arra, hogy az ország jelentős külföldi segítségre nem számíthatott.</p>	0-6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. A honfoglalás kori társadalom (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a honfoglaláskori magyar társadalom főbb jellemzőit mutatja be. Elsősorban a társadalom szerkezetére, a gazdálkodásra és az életforma néhány vonására összpontosít. A források elemzése alapján lényeges következtetésekre jut.	0-8
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A vizsgált jelenséget elhelyezi az időben és a térben.</p> <p>T: A korszakot a IX–X. századra teszi; és megemlíti a honfoglalás idejét (pl. 895–900). A színteret a Kárpát-medencébe helyezi.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen használja az általános fogalmakat, megfelelően alkalmazza a témára vonatkozó szakkifejezéseket.</p> <p>T: Használja a következő általános fogalmakat (pl. nemzetség, törzs, törzsszövetség, fejedelemség) és a téma szakkifejezéseit (pl. törzsfő, nemzetségfő).</p>	0-4
Források használata	<p>M: A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, és a vizsgázó következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a honfoglaló magyarság vándorló életmódot folytatott, és megállapítja, hogy a letelepedés csak fokozatosan történt meg.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a társadalom törzsi-nemzetségi vonásait, és utal a társadalmi tagozódás erősödésének jeleire.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a honfoglaló magyarságnak kezdetben több vezetője volt, és megállapítja, hogy a fejedelmi hatalom megerősödésével ez a helyzet fokozatosan megszűnt.</p>	0-8

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja a honfoglaláskori magyarság életének meghatározó tényezőit.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja, hogy a Kárpát-medencébe nomád magyarság érkezik, és utal arra, hogy az új földrajzi-politikai környezet elősegítette a letelepedést.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a magyarság folyamatos harcokban foglalta el a Kárpát-medencét s kifejti, hogy eközben erős hatalmi-katonai szervezet alakult ki.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja, hogy a honfoglalók törzsi-nemzetségi szervezetben, kettős fejedelemség alatt éltek a honfoglalás éveiben, s kifejti, hogy a X. században a kettős fejedelemség megszűnt (nagyfejedelemség), az előkelők hatalma pedig megerősödött a közép fölött.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy a honfoglalók gazdálkodása alapvetően a nomadizmus jegyeit mutatja, és kimutatja ennek hatásait az életformára is.</p>	0-10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. A szabadságharc (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a tavaszi hadjárat fő eseményeit, s kitekint a Habsburg-ház és Magyarország közjogi viszonyának változásaira. A források elemzésével lényeges összefüggésekre mutat rá.	0-4
Tájékozódás térben és időben	<p>M: A témát elhelyezi az időben és a térben.</p> <p>T: 1849 tavaszán csaták sorozatával (legalább két ütközet helyének megnevezése) május végére az ország nagy része felszabadult.</p>	0-4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M: A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T: Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. állam, függetlenség, politika, országgyűlés), illetve helyesen alkalmazza a téma szakkifejezéseit (pl. honvédség, trónfosztás, ostrom, bekerítés).</p>	0-4
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a Függetlenségi Nyilatkozat tartalmát (Habsburg-ház trónfosztása), és megállapítja, hogy a nyilatkozat kiadása válasz volt az olomützi nyilatkozatra vagy a Függetlenségi Nyilatkozat alapja a hadjárat katonai</p>	0-4

	sikere volt. (Vagy: rögzíti Buda bevételének sikerét, és megállapítja, hogy a szimbolikus jelentőségű győzelem katonai ésszerűsége vitatott.)	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M: A válasz bemutatja a tavaszi hadjárat céljait, és értékeli annak eredményeit. T: Pl.: Rögzíti a hadjárat céljait (osztrák seregek bekerítése és megsemmisítése), és megállapítja, hogy a győztes ütközetek ellenére az ellenséges erők felszámolása nem sikerült. T: Pl.: Rögzíti, hogy a hadjárat elérte alapvető céljait, és megállapítja, hogy a győzelmek a honvédség sikeres megszervezésének köszönhetőek.	0-6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. A dualizmus gazdasága (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a dualizmus kori magyar gazdaság fő ágazatainak helyzetét, fejlődését mutatja be. A források elemzésével lényeges megállapításokat tesz.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgált jelenséget elhelyezi az időben és a térben. T: Megadja a kiegyezés dátumát (1867) és az I. világháború kezdetét, mint korszakhatárt (1914). Térbeliség: Magyarország az Osztrák–Magyar Monarchia része.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen használja az általános fogalmakat, megfelelően alkalmazza a témára vonatkozó szakkifejezéseket. T: Használja a következő általános fogalmakat (pl. gyár, tőke, gépesítés, liberalizmus, vám) és a téma szakkifejezéseit (pl. gazdasági kiegyezés, ipartámogató politika, konjunktúra, felzárkózás).	0-4
Források használata	M: A válaszba beépülnek a forrásokból kibontható információk, és a vizsgázó következtetéseket von le azokból. T: Pl.: Rögzíti a hitelintézeti tőkeállomány növekedését, s megállapítja, hogy a gazdaság hiteligénye biztosított. T: Pl.: Rögzíti az állami ipartámogatás tényét s utal ennek társadalmi pártolására is. T: Pl.: Rögzíti a magyar gazdaság helyét az európai országok rangsorában s megállapítja, hogy a fejlett országokhoz képest még jelentős az elmaradásunk, s a nemzeti jövedelem termelésében még mindig a mezőgazdaságé a legnagyobb rész.	0-8

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M: Feltárja a gazdasági fejlődést meghatározó tényezőket, és lényegi összefüggésekre mutat rá.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti az infrastruktúra fejlődésének néhány elemét (vasúthálózat kiépítése, utak, hidak építése, csatornázás, közvilágítás, vízrendezés), és megállapítja, hogy az ország a századfordulóra jelentősen modernizálódott (agrár-ipari országgá vált).</p> <p>T: Pl.: Rögzíti Magyarország leggyorsabban fejlődő, illetve legfontosabb iparágait (élelmiszeripar, nehézipar), és érzékelteti, hogy a fejlődés igazodott Magyarország természeti adottságaihoz és gazdasági berendezkedéséhez.</p> <p>T: Pl.: Rámutat a közös vámterület tényére s kifejti annak előnyös vagy hátrányos hatásait a hazai ipari ágazatokra és a mezőgazdaságra.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy az ipari fejlődésben a külföldi tőke és szakmunka aránya kezdetben jelentős volt, és megállapítja, hogy a korszak végére a belső erőforrások túlsúlyba kerültek.</p>	<p>0-10</p>
<p>Megszerkesztettség, nyelvhelyesség</p>	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	<p>0-8</p>
<p>A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM</p>		<p>42</p>
<p>ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM</p>		<p>21</p>

19. Magyarországi rendszerváltás (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
<p>Feladatmegértés</p>	<p>A vizsgázó alapvetően a rendszerváltással létrejött új politikai és gazdasági rendszert mutatja be.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be a két politikai és gazdasági rendszer fő különbségeit. Feltárja a gazdasági átalakulás és a rendszerváltás kapcsolatát.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	<p>0-4</p>
<p>Tájékozódás térben és időben</p>	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T. Pl.: rögzíti, hogy a rendszerváltás 1989-1990 között zajlott le (vagy a parlamentáris köztársaságot 1989. október 23-án kiáltották ki) és megállapítja, hogy ekkor szűntek meg Kelet-Közép-Európában a szovjet típusú politikai rendszerek (vagy megszűnt Európában a szovjet blokk).</p>	<p>0-4</p>

Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T. Használja az alábbi általános fogalmakat: pl. gazdaság, diktatúra, demokrácia, alkotmány, parlamenti rendszer, magántulajdon, illetve a témához tartozó fogalmakat: pl. rendszerváltás, tervgazdálkodás, piacgazdaság, pártállam, többpártrendszer.	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T. Pl.: összehasonlítja a két politikai rendszert (a rendszerváltással megszűnt a szocialista pártállam és létrejött egy parlamentáris demokrácia stb.), és megállapítja, hogy ezek a változások összefüggtek az ország szuverenitásának a helyreállításával <i>vagy</i> összehasonlítja a két gazdasági rendszert (a tervgazdálkodást felváltja a piacgazdaság stb.), és megállapítja, hogy mindez a tulajdonviszonyok megváltozásával járt együtt.	0–4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó elemzi a politikai és gazdasági változások következményeit és bemutatja jellemzőit. T. Pl.: rögzíti, hogy a kétpólusú világ megszűnése elősegítette a magyarországi rendszerváltást, és megállapítja, hogy az egypártrendszer megszűnésével képviseleti demokrácia jött létre. T. Pl.: rögzíti, hogy a korábban túlnyomó többségű állami tulajdon háttérbe szorulásával a gazdaságban megnő a magántulajdon aránya, és megállapítja, hogy versenyen alapuló piacgazdaság jön létre.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. A konszolidáció kezdetei (1920-as évek) (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó döntően az ellenforradalmi rendszer megszilárdításával foglalkozik. Kitér az ebből a szempontból fontos törvényekre, ill. rendeletekre, és bemutatja az új rendszer törekvéseit a társadalmi bázis kiszélesítésére. A források elemzésével lényeges megállapításokat tesz.	0-8
Tájékozódás térben és időben	M: A vizsgázó térben és időben elhelyezi a témát. T: A konszolidációt a húszas évek elejére helyezi: 1920–22. (Említheti a Bethlen-korszak kezdetét: 1921.) A témát a trianoni határok közti országterületen belül értelmezi.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M: A vizsgázó helyesen használja az általános fogalmakat, megfelelően alkalmazza a témára vonatkozó szakkifejezéseket. T: Használja a következő általános fogalmakat (pl. forradalom, ellenforradalom, országgyűlés, konszolidáció, választójog) és a téma szakkifejezéseit (pl. fehérterror,	0-4

	numerus clausus, antiszemitizmus, nyílt szavazás, földosztás).	
Források használata	<p>M: A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokból kibontható információkat, és lényegi következtetéseket von le azokból.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a Bethlen–Peyer paktum és a földreform tartalmát, és bemutatja azok szerepét a rendszer társadalmi bázisának növelésében.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti, hogy az ellenforradalmi rendszer parlamentáris alapokon nyugodott, és megállapítja, hogy a szilárd kormányzás biztosítására több intézkedést is hoztak (pl. választójogi reform, „rendtörvény”).</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a numerus clausus törvény tartalmát, és megállapítja, hogy a kormányzat a közhangulat csillapítását a zsidóság egyetemi bejutásának korlátozásával próbálta elérni.</p>	0-8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M: A vizsgázó feltárja a konszolidációs folyamat meghatározó összetevőit, és lényegi összefüggésekre mutat rá.</p> <p>T: Pl.: Jelzi, hogy az ellenforradalmi rendszer a forradalmak tagadásaként jött létre, s kifejti, hogy innen ered a kommunistaellenesség, valamint a belső rend megszilárdításának igénye.</p> <p>T: Pl.: Utal a külső és belső nehézségekre (Trianon, királypuccsok stb.), és megállapítja, hogy a konszolidáció mindezek ellenére sikeres volt.</p> <p>T: Pl.: Megállapítja, hogy a közvélemény jelentős része a világháborús összeomlásért és a forradalmakért a hazai zsidóságot okolta s ebből vezeti le a kormánypolitika antiszemita „numerus clausus” törvényét.</p> <p>T: Pl.: Rögzíti a földbirtokviszonyok kiegyensúlyozatlanságát és a szociáldemokrata munkásmozgalom túlélését s utal a parasztság és a munkásság megbékélését célzó kormányzati törekvésekre.</p>	0-10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0-8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21